

Nr 200.

Av herr **Lindhagen**, *angående överenskommelse mellan de baltiska smärre staterna, öster och väster om Baltiska havet, om ett samförstånd (entente) mellan dessa makter för främjande av gemensam självförsörjning och kulturell framfärd.*

Kriget och dess ekonomiska sammanbrott ha naturligtvis sina orsaker. Man må beklaga dem. Man må söka uppehålla livet för tillfället genom ytterligare rovbrytning av överlevande produktiva värden. Förr eller senare måste komma uppbyggande handlingar, som ta sikte på de djupliggande orsakerna.

Insikten härom är visserligen svag. Det europeiska västerlandet lever på hoppet, att den gamla ordningen skall utan syndabekännelse genom någon trolldom komma tillbaka tämligen av sig själv. Om den sedan kan hålla sitt jämviktsläge utan upprepade katastrofer, därom bekymra vi oss ännu icke.

Den gamla ordning, som nu ligger i stöpsleven, var även den en gång ung. Den inleddes med den liberala näringsfriheten för handens arbeten i yrkena och individens omtanke i det lilla. Denna har nu förvandlats till sin motsats. Det nuvarande samhällsskicket med sina nätta semestrar av krigsår och ekonomiska kriser kommer i längden icke att tolereras av människorna. Detta så mycket mindre, som dylika vilostunder från dess vardagliga ordning ökas i förskräckelse, i samma mån maskinerna och de juridiska personerna, vilka båda sakna själ, tillskansas sig makten över våra öden.

Ett ensidigt individualistiskt system stupar på individens otyglade frihetslängtan. Ett ensidigt kollektivistiskt system störtar samman i följd av dess förtryck över individen. När skall det givas varaktig plats för något av den gyllene medelvägen? Dess uppgift är att *giva individen sitt och samhället sitt*. Några genvägar dit givas kanske icke, förrän människorna »gjorts om». Praktiskt bör det dock kunna vara att redan nu börja drömma vakna drömmar om det, som skall komma efter liberalismens och socialismens pioniärgärningar.

Det börjar emellertid dagas något på lång sikt. Samförståndet mellan folken är den enda vägen. Världens organisation börjar hägra.

Folkförbundet har kommit till av en sådan förnimmelse. Det befinner sig enligt sakens natur i försöksstadiet. Det rör sig till en början på ytan av tingen. Svårigheter möta att bemästra världsapparaten och hålla staterna i styr. Förbundet vågar icke använda sina maktmedel, de militära och ekonomiska sanktionerna. Ty då äventyrar det, säkert med fog, förbundets sönderfallande, kanske ett nytt världskrig. Det tror ej, kanske dock för litet,

på sanningens makt, och därför tiger förbundet, där det vore väl, om det kunde tala.

Den egna staten står vidare individen närmare än den internationella organisationen. Nationalekonomien gör livet odrägligt för världsekonomin. Staterna veta sig nu ingen annan råd än att söka exportera människor och varor samt förbjuda motsvarande import. Detta betyder: *staternas krigsförklaringar mot mänskligheten*.

Under inflytande av detta läge äventyrar folkförbundet att sönderfalla till ett europeiskt förbund. Ja, detta kan sägas huvudsakligen redan ha skett. Mellan förbundets medlemmar råda vänskapliga förbindelser på ytan och ovänskapliga rivaliteter på djupet. Och varje sådan stat är i sitt inre liv en avspegling av motsättningarna mellan staterna.

Förklaringen ligger uppenbarligen i människans natur. Vi äro till hälften samvetsvarelser, och den funktionen räddar oss till sist. Och för djurvarelser inom oss blir för mycken makt till en olycka. Skulden kan därför icke utan fog läggas till den större delen på *stormakterna*. Deras hegemoni, deras rivalitet, deras möjligheter till massaktioner, deras mänskliga förbiseenden äro naturliga företeelser, men olyckor i alla fall, vilka de påtvinga de mindre, maktlösa staterna.

Man får sålunda fortfarande taga händelserna med tålmod. En intim, jämbördig samverkan kan lättast åstadkommas mellan *småstater* med gemensamma intressen i grannskap, samfärdsel och andlig kultur. På detta sätt skulle bildas ansatser till nya internationellt betonade stormakter, vilka kunna med sitt inflytande neutralisera de stora nationalmakternas inställningar och slå bryggor med dem och mellan dem.

Ansatser till en sådan samling av småstater äro de överenskommelser om eniga framgångslinjer, som understundom inom folkförbundet samla småstater till gemensamt framträdande mot stormaktspolitiken. De tre skandinaviska staterna ha till ömsesidigt gagn ofta gått hand i hand, och icke utan ett visst inflytande även utanför sina gränser.

Under världskriget samlade sig såsom utflöde av den amerikanska Ford-expeditionen en neutral konferens i Stockholm med uppgift att arbeta för en varaktig fred. Den var sammansatt av representanter för fem småstater, Sverige, Norge, Danmark, Holland och Schweiz, samt dessutom Nordamerikas förenta stater. Uppgiften var att arbeta för krigets avslutande, utgöra en samlingspunkt för olika länders pacifister samt utstaka grunderna för en varaktig fred. Detta samförstånd sprängdes emellertid just av Förenta staterna, vilka såsom stormakt ansågo sig ej kunna undgå att taga del i kriget på västmakternas sida. Därmed bortföll även Fords pekuniära understöd av konferensen.

Till nordiskt samarbete på flera områden ha nu även Island och Finland anslutit sig. Även mellan Balkanländerna ha trots allt förbindelser inletts för att diskutera deras inbördes förhållanden och möjligen finna en utväg. Förutsättningar till en sammanslutning för främjande av egna och på sam-

ma gång världssamhällets angelägenheter föreligga för *de mindre baltiska folken*. De ha traditioner från gamla tider, som visserligen blivit avbrutna men levat upp igen i sinnelagen och även börjat taga mandom i handling.

Under nedannämnda rubriker skall i korthet lämnas en översikt över förutsättningarna för ett samförstånd eller entente mellan de baltiska småstaterna.

Samverkan mellan de baltiska småstaterna.

Med Baltiska havet mena vi enligt historiens terminologi hela Östersjön, inberäknat Bottniska och Finska vikarna. Till Baltiska folken i vid bemärkelse räknas alla folk, som bo ikring detta hav.

De smärre stater, som givetvis böra hålla samman, äro Sverige, Danmark, Finland, Estland, Lettland och Litauen. Norge gränsar icke till detta hav, men är en oskiljaktlig del av Skandinaviska halvön, vilken som helhet har intresse och möjligheter till nära förbindelser med de baltiska staterna.

Tvekan kan möjligen yppas om Polen, vilket land med en befolkning nu av 30 miljoner människor och stark folkökning kan sägas till hälften vara en stormakt. Därmed kunna inställa sig framtida faror av eftersträvad hegemoni. Landet är dock ett ungt land, återuppståndet ur förtrycket. För de smärre baltiska staterna bör det vara angeläget att upptaga det nya Polen i sin krets. Därmed förhjälpes landet kanske att komma bort från nämnda förförelse. De övriga små baltiska folken och Polen ha ömsesidigt behov av samfärdsel. Söder om Polen vidtager en rad av unga stater ned till Svarta havet och Medelhavet, med vilka de baltiska staterna genom Polen med tillmötesgående genomfart kunna träda närmare i förbindelse. Ett sammanhängande småstatsförbund från Ishavet till de båda sydhaven skulle kanske ställas i utsikt, om stormakterna ej bättra sig.

En svårighet ligger i tvisten mellan Litauen och Polen om Vilnaområdet. Denna detalj, om än särdeles betydelsefull, får ej hindra ett samförstånd på områden, där denna svårighet ej är av ingripande betydelse.

Till baltiska stater äro också att räkna Tyskland och Sovjet. De äro emellertid typiska stormakter. Det förra landet hotar att med sin mäktiga industri och det senare med sina ofantliga rikedomar i jordbruk, skogar, mineralier och snart nog kanske även industri att krossa småstaternas produktion. Båda hava ännu politiska ambitioner, från vilka småstater få hålla sig fjärran, åtminstone i Europa. Särskilt i Tyskland ruvar nu inom betydande delar av befolkningen en fast vilja att kortsynt återtaga sin hegemoni ekonomiskt och politiskt. Sovjet åter vill »göra om» människorna och såmedelst skapa en ny värld. Denna isolering går i åtskilligt ej i samspel med den anspråkslösare framstöt, som avses med denna motion.

En baltisk småstatsentente hindrar icke den eller vissa dess medlemmar

att ingå lojala överenskommelser med Tyskland och Sovjet. De baltiska småstaterna vilja naturligtvis leva på vänskaplig fot även med Tyskland och Sovjet.

Staterna öster och väster om Baltiska havet.

Nu måste man emellertid utgå från den olika situation, i vilken de baltiska staterna öster och väster om havet befinna sig. Genom fredsslutet i det stora kriget nyskapades en rad av smärre eller halvstora stater från Ishavet ned till Svarta havet. De nordligaste av dessa stater, Finland, Estland, Lettland, Litauen och Polen, utgöra länderna öster om Baltiska havet. De kallas i inskränkt bemärkelse understundom för de baltiska staterna. Ja, ibland användes detta uttryck endast för de östbaltiska centralstaterna Estland, Lettland och Litauen, vilka stå varandra nära och äro inför samtiden i eminent mening nykomlingar såsom självständiga stater. Västbalterna utgöras av skandinaverna.

De östbaltiska staterna äro genom kriget utbrutna från mäktiga grannar, som de fortfarande frukta. Såsom nytillkomna stater förestå dem vanskliga organisatoriska uppgifter. Detta band av osäkerhet samt behov av organisation och ömsesidigt stöd har föranlett, att samförstånd mellan dessa länder på skilda områden blivit en levande politisk angelägenhet. Det yttersta målet har för mången varit den stora baltiska statsunionen. I den mån svårigheterna rest sig har man fått nöja sig med det för tillfället möjliga.

Svårigheter hava nämligen icke saknats. Olikhet i språk reser även här en mur mellan folken, intill dess världsspråket vid sidan av nationalspråken någon gång kommer med sin nya värld. Finland har börjat orientera sig alltmer mot de skandinaviska länderna och särskilt till Sverige, med vilket det under århundraden varit förenat. Denna orientering anser Finland i vissa fall vara i viss mån ett ytterligare hinder för ett oförbehållsamt samförstånd med Polen med dess invecklade utrikespolitiska förhållanden. Den ännu bestående konflikten mellan Polen och Litauen om Vilnaområdet har ock svårighet för det östbaltiska samförståndet.

Emellertid ha som sagt förhandlingarna varit livliga. Den första konferensen hölls i Helsingfors i januari 1920 (Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ukraina). Den andra i augusti 1920 i Bulduri (Finland, Estland, Lettland, Litauen och Polen). En tredje konferens i juli 1921 i Helsingfors (Finland, Estland, Lettland och Polen). En fjärde konferens kom till stånd i mars 1922 i Warschau (Finland, Estland, Lettland och Polen).

Efter denna tid av erfarenheter om svårigheterna har hållits en mängd konferenser för mera begränsade uppgifter och bland annat för

att göra början med en union mellan de östbaltiska centrala staterna, Estland, Lettland och Litauen.

Förhandlingarna ha i huvudsak rört sig om samförstånd i ekonomiska och tekniska spörsmål av skilda slag. Det nyskapade Lettlands utrikesminister Meierovics, den stora östbaltiska unionens talesman under många år, formulerade programmet i juni 1920 sålunda: »Vi önska befästa vänskapen med våra stora grannar i öster och väster; men de äro emellertid till den grad stora, att vi icke kunna förvärva och konsolidera denna vänskap, förrän vi uppnått en entente och ett bestående samförstånd med våra grannar i norr och söder.»

De *västbaltiska staterna* ha under senare tider orienterat sig företrädesvis åt västerlandet. Skandinaverna ha betraktat sig såsom bålverk mot öster för västerlandets kulturvinningar. I gamla tider lågo dock särskilt svenskarnas färdevägar främst i österled icke blott för krigiska erövringar utan företrädesvis för handelsutbyte, samhällsbildningar och genomfart till ännu längre bort belägna länder. Sedan under nyare tider det svenska östersjöväldet fallit, ha, som sagt, skandinaverna blivit bergtagna i västerlandet, som jämte fredlig samfärdsel även skänkt dem lydnadsskap under stormakter och slaveri under dessas språkprivilegier.

Så kom till sist den västerländska kulturens sammanstörtande i det stora kriget och dettas ekonomiska konsekvenser, som vi nu uppleva. Den västerländska stormaktspolitiken föll offer för maktens lockelser. Småstaterna, som även fått lida av detta styrelsesätt, började komma på egna tankar.

Skandinaverna voro emellertid nu till den grad västerlänningar, att när de skulle söka ett samförstånd icke blott från fall till fall utan med någon organisation för framtiden, så vände de sig icke främst till småstaterna österut, som lågo dem närmast. De uppsökte Holland och Belgien såsom bundsförvanter. Kanske låg även opportunistisk hänsyn bakom denna gallring. Belgien och Holland önskade det. De voro, särskilt Holland, tämligen frihandelsvänliga, under det de östbaltiska staterna ansågos mera protektionistiskt inställda. Det tillämnade samförståndet stod även öppet för anslutning från andra stater.

En konferens hölls sålunda mellan de tre skandinaviska staterna samt Holland och Belgien år 1931 i Oslo. En liten ansats på det ekonomiska området frestades genom det antagna programmet: »ekonomiskt närmande och hänsynstagande till varandras ömsesidiga intressen i fråga om tullarnas förhöjning eller införande av nya tullar». Det låg föga handling i avtalet, och ingen väntade sig mycket av detsamma. Det har ock visat sig, att Oslomakterna ännu ej förmått syssla i någon avsevärd mån med sina inbördes intressen, såsom var meningen. De ha ej samlat om någon gemensam självförsörjning, utan alla ansett sig nödsakade att ytterligare både ur finansiell och skyddspolitisk hänsyn tulla

varandra. Enligt avtalet har detta dock skett först efter det man notifierat varandra om den ifrågasatta tullförhöjningen.

Emellertid kulminerade alltmer staternas ekonomiska krigsförklaringar mot varandra. Stormakterna gingo i spetsen, ödesbestämt på grund av all makts natur. När så till sist brittiska imperiet och tyska riket hotade med ytterligare skärpning av sin ekonomiska krigsföring och icke minst mot de baltiska staterna, började läget åter i någon mån diskuteras även inom de hotade Oslomakterna. Detta ledde till sammankomster i början av 1932 med Oslomakterna. Därvid föreslogo Holland och Belgien att utvidga ententens program även med avtal om ömsesidiga tullnedsättningar. Skandinaverna voro emellertid ej beredda därtill. Därefter enade sig Holland och Belgien vid ett möte i Ouchy att sins emellan tillämpa den av dem ifrågasatta utvidgningen av programmet.

Självbevarelsestriden om ej annat öppnade emellertid särskilt inom Sverige blicken mot österlanden redan under kriget och tiden närmast därefter. Österut mötte nya stater vid havets kuster, med vilka vi fordom haft så många förbindelser. Därbortom hägrade gigantiska realiteter ända till kusten av Stilla oceanen.

Det officiella Sverige var dock räddhågat och tillknäppt. Det gällde ju för staterna under dessa tider främst taga vara på sig själva. Det enskilda initiativet fick taga hand om saken.

Litauiska utskickare från moderlandet och Nordamerika kommo till Stockholm i olika repriser. De satte sig i förbindelse med svenskar, som ivrade för en varaktig fred och nationaliteternas självbestämmelserätt. Vi upptäckte ett nytt folk. En svensk-litauisk förening bildades. Den var icke talrik, men vi gjorde vad vi kunde. Föreningens närmaste uppgift var att förmedla penningförsändelser från litauernas landsmän i Nordamerika till hemlandet. Därtill kom av sig självt angelägenheten att sprida upplysning bland svenskarna och verka för landets erkännande av Sverige som självständig stat de jure.

Senare gävo frihetsrörelser även inom Estland och Lettland sig till känna. Särskilda föreningar bildades ej då. Men den svenska kretsen kring litauiska föreningen sökte främja i den allmänna opinionen och hos statsmakten erkännandet jämväl av dessa folks självständighet.

Jämväl »1926 års fredskommitté», som i samband med Fordexpeditionen bildats bland annat för hävdande av undertryckta nationaliteters frigörelse, bemödande sig om saken. Ett talrikt besökt folkmöte i Stockholm uttalade sig för ett fritt och odelat Polen och ett fritt Litauen.

I svenska riksdagens andra kammare interPELLERADES ÅR 1920 om svenska fredliga förbindelser med Estland, Lettland och Litauen, om regeringens avböjande av inbjudning till den baltiska konferensen ÅR 1920 och om svenskt erkännande av nämnda tre länder, såsom självständiga medlemmar i samtliga nationers brödrakrets. Då senare Estland och Lett-

land erkänts av Paris och London och först i anledning därav även av svenska regeringen, men Litauen lämnats ur räkningen, interPELLERADES i andra kammaren 1921 regeringen om detta märkliga förhållande och påkallades även Litauens erkännande av Sverige som självständig stat.

Finlands krav på självständighet hade av naturliga skäl lättare att infånga den svenska allmänhetens sympatier. Jag erinrar mig, att åtskilliga svenska riksdagsmän insände till ryska regeringen en petition. Ett folkmöte för Finlands sak hölls i Folkets hus i Stockholm, och efter ett inledningsföredrag antogs en omfattande resolution. I det slutliga erkännandet av Finlands frigörelse kom svenska regeringen som numro ett.

De skäl, som må ha föranlett den svenska regeringen att ej mottaga inbjudningen till 1920 års baltiska konferens, få väl numera anses förfallna. Men nog ha de östbaltiska beskickningarna i Stockholm en ganska hårdarbetad uppgift att avvinna det officiella Sverige beslutsamma steg mot baltiskt samförstånd. Emellertid är det ett tidens tecken, att, förmodligen på svenska regeringens tillrådan, konung Gustaf år 1925 företagit en officiell resa till Finland och 1929 till Estland och Lettland samt svenske kronprinsen år 1932 en sådan resa till Finland och Estland. Dessa tilldragelser och den sympati, med vilken besöken hälsades av befolkningen, innebära väl i sin mån ett vittnesbörd därom, att ett närmande mellan öst- och västbalterna är en aktuell fråga, som väntar även på de skandinaviska regeringarnas framträdande.

Frågan blir då inom vilka områden ett samförstånd lämpligen kan begynnas och med tiden utvecklas.

Stormakterna Tyskland och Sovjet-Ryssland.

Tyskland är också en Östersjöstat, men jämväl en stormakt. Såsom sådan har den inlagt åtskilliga bemödanden för att tillkämpa sig något av hegemoni över detta Baltiska hav.

Det är icke så lätt för ett folk, som under sitt kejsardöme uppfostrats till att eftersträva hegemonien över världen, att i ett slag finna sig till rätta i denna dröms tillintetgörande. På lång sikt ha de flesta europeiska stater skulden till världskriget, ehuru tyska kejsardömet obetänksamt tände gnistan. Européerna bestå ju av invandrade folk, som med vapen kuvat urinnevånarna och sedan i ständiga krig slagits om bytet. Detta sätter märken i sinnelaget. Europas flesta raser ha, var i sin tid, famlat efter makt för att behärska andra, efter hegemoni i Europa, ja gärna också över världen.

De franska inbrotten mot centraleuropa, till sist Napoleons fältslag, lade grunden till den tyska stormakten, byggd på militärväsende och längtan efter världsvälde. Denna strävan utmynnade även till en traktan efter Baltiska havet. Den tog sig bland annat uttryck under kriget

i krav på att få besätta och befästa Åland. Detta föranledde protester från svenskarna. En tid berättades och diskuterades även planer, som den tyske kejsaren skulle umgåtts med, nämligen, att skapa ett Stor-germanien genom skandinavernas förening eller införlivande med Tyskland.

Dylika hotelser mot den varaktiga freden hunno emellertid ej till fullbordan. Slaget vid Marne tillintetgjorde dem liksom slaget vid Waterloo bröt den Napoleonska aeran. Nu utlösa sig våldsamma strider inom den tyska folksjälens mellan den gamla drömmen och den nya verkligheten efter ödets slag.

Återkomsten av det tyska stormaktsväldet sådant det förelåg vid krigets utbrott står således på dagordningen inom omfattande tyska folkklasser. En statskonst sålunda, som »ingenting lärt och ingenting glömt». Det är synd om stormakters folk.

Det hetsigaste kravet synes vara den s. k. *Polska korridorens* återförening med tyska riket. Motionären tillåter sig nedan allenast en personlig mening härom.

Preussen bör erinra sig sin andel i Polens kriminella styckning. Det tyska kejsardömet stiftade sedan expropriationslagar för att mota ut polsk befolkning inom rikets östra delar. Sådana gärningar hämna sig. Att nu åter avskära Polen från dess tillträde till havet kan icke vara rätt eller framsynt. Det kan för övrigt icke ske utan krig, ett nytt världskrig kanske, och icke heller utan sjöslag i Baltiska havet. De baltiska småstaterna kunna ej vara nöjda med ett sådant framtidsperspektiv. De behöva ock korridorens landfäste, ehuru detta ej får gälla som något anspråk. Genom den få de nämligen en tryggare förbindelse med östeuropas sydliga stater på rimliga villkor, vilka äro svårare att utverka av en gammal stormakt.

Å andra sidan är det ett livsvillkor för freden, att Polen lojalt tillämpar fredstraktatens bud om fri genomfart genom korridoren för samfärdseln mellan östpreussen och det övriga riket. Detta villkor har, såvitt kunnat inhämtas, tillfredsställande uppfyllts.

Det kan icke heller göra någon glad, när exempelvis prins August Wilhelm vid ett föredrag 1932 i Flensburg menade att Sönderjylland borde återförvärvas till Tyskland och meddelade att Hitler hade sitt intresse inriktat på denna angelägenhet.

Det omtöcknade världsläget belyses ock därav, att Tyskland uppställt krav i likställighetens namn på upprustning, vilket synes fått ganska god vind i seglen. Enligt mångas mening skulle det varit lyckligt, om i stället andra stater, vilka, såsom skandinaverna av situationen synas kallade därtill, anslöte sig till denna vinning av världskriget för att bana väg för avrustningstanken. Förmodligen få emellertid Österrike, Ungern och Bulgarien vara med, om den ifrågasatta upprustningen med-

gives. Deras namn nämnas dock icke i diskussionen, ty de äro ju icke stormakter.

Även plägar krävas, att Tyskland återfår kolonier. Det ifrågasättes aldrig att även mindre stater med proportionellt lika stor arbetslöshet också skulle få sin anpart av de s. k. kolonierna. Den primära rätten till »kolonierna» tillhör emellertid den infödda befolkningen, där en sådan finnes.

I det ekonomiska kriget mellan staterna gå som sagt stormakter i spetsen. Det är därför naturligt, att tyska riket liksom det brittiska imperiet träffade anstalter för att skärpa sin krigföring. Handels-traktater uppsades för ändamålet. När nu nya förhandlingar återupptogs mellan det lilla Sverige och det stora Tyskland, var det icke nog för det senare, att den tyska exporten till Sverige avsevärt översteg importen av svenska varor. Svenskarna skulle beskattas ännu mera, och så ha just i dagarna förhandlingarna därför strandat.

Svenska regeringens tidningsorgan svarade, att detta är ett nytt bevis på, i vilken abnorm och ohållbar situation som världen för närvarande befinner sig. Det är på tiden, säger tidningen, att man, i stället för att ytterligare isolera sig, börjar försöka att leta sig fram och finna en utväg ur denna olycksaliga labyrinth. Sveriges utrikesminister Sandler skrev i samma tidning nu i dagarna en svårmodig artikel om samarbetets väg. Den slutar med orden: »Så måste även ett djupare inträngande i de internationella problemen medgiva, att det mellanfolkliga samarbetets väg icke är någon säker, på förhand utstakad och väl banad väg. Då ingen annan väg skönjes, som motsvarar våra anspråk på, vad mänskligheten bör bliva, får man ju gå den ändå.»

Dessa båda uttalanden stödjade meningen med denna framställning, som vill giva anvisning på en sådan utväg. Att den skall giva allt, vad man vill hoppas, är knappast möjligt. *Det är vinning nog, att åtskilligt värdefullt kan uppnås.* Där det finns en vilja, finns en väg. Med »gosselynne, hoppfull håg och fantasi» hand i hand med tålamod och verklighetssinne komma vi nog längst.

Balterna få vänta på den tyska folksjälens tillfrisknande. De stå i tack-samhetsskuld till det gamla landet för den ådra av kultur som går såsom en varm golfström under stormaktsförvillelsen.

*

Sovjetunionen är den andra stormakten med stränder vid Baltiska havet. Den har isolerat sig genom ett av de största experiment, som gjorts i historien. Individualismens gamla samhällsordning på bristningsgränsen och den kollektivistiska samhällsordningen under nyskapelsens vända möta här varandra. De olika systemen inbjuda ej till livligt umgänge, och deras ömsesidiga svårigheter giva dem tillräcklig sysselsättning var och en för sig. Därför råder för tillfället ett ganska vänskapligt fredstillstånd

mellan de smärre baltiska staterna och denna stormakt till skillnad från Tyskland. De behöva varandra på grund av grannskapsförhållandena och allas behov av samfärdsel.

Östbalterna stå ock i en viss tacksamhetsskuld till Sovjet. Det var krigets böljegång, som lossade zarismens järnhand över dessa folk och gav dem spelrum att organisera sig fram emot oberoende. Den andra avgörande etappen i befrielseverket var Sovjets utrikeskommissarie Trotskis manifest 1917 om att alla ryska folkslag hade rättighet att, om de så önskade, bilda egna stater. Det kan hända att Sovjet ångrat sig sedan i någon mån i fråga om de östbaltiska staterna, som först och omedelbart begagnade sig av tillåtelsen. De fingo ju till och med kort därefter utkämpa strider med inträngande bolsjeviktrupper.

Trotskis framstöt var dock mig veterligen den första appell i historien, då ett härskande folk i stor stil begått självövertvinnelsen att frivilligt skänka undertryckta folk friheten. En ideologi, som unga revolutioner tillåta sig. Under kriget däremot ivrade centralmakterna för ententemakternas undertryckta folks befrielse samt ententemakterna för centralmakternas undertryckta folks självbestämningsrätt. Således motsatsen till självövertvinnelsen och därför värdelöst.

Inställningen till Sovjet är sålunda för närvarande så vitt samfärdseln angår ej otillfredsställande. Alla fem östbaltiska staterna ha fördrag med Sovjet om ömsesidig handel och samfärdsel. De tre östbaltiska centralstaterna visa ock, icke minst i eget intresse, tillmötesgående för att bereda Sovjets samfärdsel obehindrad genomfart till Baltiska havet.

På Sovjets initiativ ha under de sista åren avslutats s. k. *non-aggressionsfördrag* med de fem östbaltiska staterna om att ingen av fördragsstaterna skall göra någon av de andra till föremål för militärt angrepp.

Dylikt erbjudande har av Sovjet riktats även till Frankrike och Rumänien. Där har diskussion uppstått. Man har trott, att Sovjet därmed velat få fastslaget, att anledningen till militära konflikter förelågo, men att de kontraherade staterna tillsvidare lovat att avhålla sig från att gripa till vapen. Frankrike har nyligen låtit betänkligheterna fara och med Sovjet avslutat det erbjudna avtalet. I Rumänien däremot ha farhågorna fått överhand. Man har trott, att Sovjet velat genom ett sådant avtal avtvinga Rumänien ett indirekt erkännande, att Bessarabiens införlivande med Rumänien genom fredslutet mot Sovjets protester kunde bli föremål för tvist. Något avtal mellan Rumänien och Sovjet har därför ännu icke kommit till stånd. Även Japan har erbjudits ett non-aggressionsfördrag. Japan gjorde som villkor ett erkännande av den nya staten i Mandschuriet, vilket Sovjet ej ville medgiva. Sålunda förföll saken. År 1926 avslöts ett till innehållet tämligen likartat »vänskapsfördrag» mellan Sovjet och Tyskland. En hänvändelse lär enligt uppgift år 1927 skett till Sverige utan veterligt resultat.

Det är möjligt, att Sovjet med dessa non-aggressionstraktater främst velat

förhindra koalitioner mot Sovjet, som måste i fred få ägna sig åt det påfrestande inre uppbyggnadsarbetet. Sovjet har önskat att sluta sådana avtal med var stat för sig. Detta styrker nämnda antagande.

Ekonomiskt samförstånd.

Omedelbart efter de baltiska staternas frigörelse liksom Sovjetrikets bildande började en del svenska industri- och handelsföretag organisera sig för svenska affärsförbindelser med de nya staterna, i den mån sådana icke tidigare förefunnits. Det måste förutses, att dylika företag liksom enahanda företag från andra sidan nödgas tänka mera på egen vinst än likställighet i fördelar mellan de olika länderna. Detta kan endast någorlunda nås genom officiella handelsfördrag och sådana finnas även ingångna mellan Sverige och samtliga östbaltiska stater. Det kan bland annat antecknas, att Sverige lämnade år 1923 Litauen en hjälpkredit för inköp i Sverige av kreatur, maskiner med mera. Denna handräckning väckte tillfredsställelse i Litauen.

En förmedlande länk av betydelse är att östbaltiska staterna inrättat beskickningar och konsulat med säte i Stockholm. Det kändes av många svenskar, som om vi förlorat något värdefullt under den tid, som diktaturen i Litauen indrog sin skandinaviska beskickning. Nu har den återkommit. Dessa bemödanden från östbalterna böra motsvaras av enahanda nitälskan från västbalterna. I en följande motion (nr 202) beröres den saken.

Åtskilligt samförstånd odlas genom de föreningar, som bildats särskilt i Stockholm, var och en med ändamål att samarbeta med någon av de östbaltiska staterna. Motsvarande organisationer lära finnas även där. En samverkän, som hitintills uteblivit, borde kunna åvägabringas mellan de särskilda landsföreningarna för nationernas förbund. De skulle då få en närliggande praktisk uppgift. I folkförbundets idé ingår förmodligen samverkan direkt mellan de inom den gemensamma unionen i Bryssel organiserade föreningarna för nationernas förbund. Detta är nu blott exempel på initiativ från den privata företagsamheten.

Handelskamrarna äro ock en organisation för speciella handelsförbindelser. Den 1 februari 1932 blev i Warszawa organiserad en baltisk-skandinavisk handelskammare med uppgift att befrämja samfärdseln mellan Polen samt Danmark, Estland, Finland, Lettland, Norge och Sverige. Litauen saknas således. För att underlätta handelsförbindelserna mellan Polen och Sverige har vid sidan av handelskammaren skapats en svensk sektion, som skall sysselsätta sig uteslutande med polsk-svensk import och export. Kammaren representerar alla branscher av polsk industri och handel. I sina statuter uttalas, att kammaren har organiserats i ändamål att genom *ömsesidig Kooperation* åvägabringa intimare kommersiell, industriella och finansiella förbindelser mellan Polen och de baltisk-skan-

dinaviska staterna. För detta mål upplägges ett arbetsprogram i elva punkter. Den sista förordar organisation av skiljedomstolar för avvecklande av kommersiella tvister. Arbetsprogrammet betonar, att det gäller ömsesidig samverkan i alla branscher av handel, åkerbruk, industri, finansväsende och transport.

Slag i saken kan dock åstadkommas endast genom officiell samverkan mellan statsmakterna i länderna. Den viktigaste angelägenheten är då att *genom en sammanslutning mellan de smärre baltiska staterna skapa ett större område med drägligt tillstånd inom den nationalekonomiska ökenpolitiken*. Stormakter med ofantliga landområden tillåta ju fri samfärdsl inom sitt territorium. Något liknande borde kunna åstadkommas genom sammanslutning av flera mindre staters områden till ett större territorium, inom vilket självförsörjning kan äga rum.

Från detta naturliga småstatsförbund kan anknytas samverkan med smärre stater söderut inom östra och västra Europa. En sådan inställning västerut har redan inletts av Oslomakterna.

En sådan kollektiv stormaktsbildning skulle till sist bättre vinna respekt hos nationella stormakter, närmast Tyskland och Sovjet. Jag erinrar om den lettiska utrikesministerns ovan återgivna uttalande 1920. Det nu framlagda programmet innebär icke någon ovänlighet mot de nationella stormakterna.

Sedan länge har med sympati särskilt vid pacifistiska kongresser diskuterats en tullunion mellan de större mellaneuropeiska industristaterna, Frankrike och Belgien inberäknat. En sådan maktkoncern får lätt till uppgift att under skydd av egna tullar ruinera näringslivet för nord-europas småstater.

Ett officiellt närmande mellan de baltiska staterna för självförsörjning skulle förmodligen bli en varning för nationella stormakter vid förhandlingar med dem om handelstraktater.

Till den ekonomiska frågan hör *samtrafiken* över havet. Förbindelserna äro goda mellan skandinaverna och Finland men dåliga mellan dem och de övriga fem baltiska staterna. Många förslag ha sett dagen. Svårigheterna bottna i olika intressen för anknytningsställen samt den ovissa ekonomiska bärigheten. Transitofarten och flygtrafiken äro likaledes problem, som poeka på sin lösning.

Kulturellt samförstånd.

Skapande av kulturellt samförstånd ställer sig lättare, då här de ekonomiska och politiska särintressena icke trädas för nära. Ett sådant samförstånd pågår i det tysta på enskilda initiativ från folkens skapande krafter. Det har odlats under sekler efter var tids förmåga. Vad det nu gäller är organisationen av arbetet och ett officiöst framträdande för detsamma.

Ett initiativ är det så kallade *Baltiska institutet* med uppgift att i sin mån bidra till främjande av Sveriges vetenskapliga förbindelse med de kring Östersjön liggande grannstaterna. Institutets ledning utgöres av en kommitté bestående av riksantikvarien Curman, ordförande, professor Thunberg, vice ordf., docenten Schück, sekreterare, generalkonsul Henke, skattmästare, samt professorerna Nerman och Liljestrand.

Institutet har varit verksamt under åren 1931 och 1932 och ämnar fortsätta. Arbetet har organiserats genom kurser i Stockholm, till vilka inbjudits vetenskapsmän från Finland, Estland, Lettland, Litauen och Danmark ävensom Tyskland representerat av Östersjöuniversitetet i Kiel. Dessa besök ha möjliggjorts genom stipendier, till vilka bidrag insamlats i Sverige. Från danska Tuborgsfonden har ock ställts i utsikt ett bidrag. Kurserna äro avsedda att pågå under tre månader varje år. Norge, som även varit inbjudet, hade ställt i utsikt ett eventuellt deltagande. Kostnaderna uppgingo 1931 till 7,000 kronor och 1932 till 6,000 kronor. Institutet har avsetts böra fullföljas, även om svårigheterna för dess finansiering till en början kunna vara stora.

Institutet började med främjande av arkeologiska forskningar över gammal gemenskap mellan de baltiska länderna. Emellertid har det ansetts, att verksamheten under varje år borde växla. Studierna under hösten 1932 ha därför inriktats på samverkan med det av Handelshögskolan och Stockholms högskola gemensamt upprättade Ekonomiskt-Historiska institutet, vars ledare är professor Eli Heckscher. Denne hade till ämne för sistnämnda instituts vetenskapliga övningar och egna föreläsningar: »Östersjöområdets ekonomiska historia under 1600-talet».

Förutom detta institut har kommittén haft följande arbetsuppgifter: Understödjande av professor B. Nermans arkeologiska grävningar i Lettland, Litauen och Ostpreussen samt bekostandet av bearbetning och tryckning av detsamma (genom lotterianslag från staten), understödjande av det svenska lektoratet vid Rigas universitet, befrämjande av svensk språkundervisning i Litauen, understödjande av svenska forskningsresor till Estland och Litauen.

Kommitténs ordförande har förklarat, att institutet särdeles gärna vill, i vad på det kan ankomma, medverka till ett vidgande av det baltiska samförståndet till olika områden.

Det är naturligt, att detta frö till baltisk sammanslutning adjungerat sig med Tyskland, representerat av universitetet i Lübeck. Det vetenskapliga sambandet mellan germanerna har gamla anor.

En erinran må göras mot att Polen icke inbjudits. Hinder av ekonomiska skäl vore en ursäkt, men det har svarats, att Polen är ett land för sig. Just därför bör det vara med, enligt min uppfattning. Vart och ett av de övriga baltiska länderna är också ett land för sig.

Förklarligare är, att närmande till Sovjet av psykologiska och ekono-

niska grunder icke kommit till stånd i denna början, som väl måste begränsa sig för att kunna växa sig stark. Det vore dock en vetenskapens sak att på sin mark bryta isoleringen mellan Sovjet och västerlandet. Sovjet har frestat vågstycket att försöka av ofullkomliga människor skapa en ny värld i stället för den, som blommade ut i den stora militärkampen och de rasande ekonomiska krigen, stat mot stat och man mot man.

Ett annat tidens tecken möter oss i bildandet av en *baltisk journalistförening*. Detta är ett gott varsel, att samförstånd mellan balterna är naturligt och befinner sig i sitt vardande.

I november 1928 hölls i Riga en journalistkonferens, i vilken deltog representanter från Lettland, Litauen, Polen, Estland och Finland. Även Sverige hade inbjudits, men på grund av trafiksvårigheter måste svenska journalistföreningen åtnöja sig med ett hälsningstelegram. En svensk journalist, som för tillfället befann sig i Riga, hade dock tillträde till förhandlingarna. I slutet av maj 1930 sammanträdde enligt den föregående konferensens beslut en ny konferens i Riga. Till konferensen hade även inbjudits de skandinaviska länderna och Tyskland. Svenska journalistföreningen representerades av Otto Hellkvist och publicistklubben av Pierre Backman.

Huvudpunkten i programmet var »upprätthållandet av de ömsesidiga förbindelserna». Dessutom behandlades bland annat frågan om besök och studieresor samt journalisternas rättsliga och materiella förhållanden i de olika staterna. I den första frågan antogs en resolution. Denna inleddes med en försäkran, att de till det baltiska havet gränsande staternas presskonferens gått till sitt arbete i baltiskt broderskaps anda, besjälade av gemensamma känslor och intressen. Resolutionen fastslog en fastare organisation för de baltiska konferenserna, vilka bland annat skulle sysselsätta sig med »de moraliska eller materiella förhållandena inom Östersjöländernas press».

De lettiska delegerade fingo i uppdrag att organisera nästa konferens. Denna konferens ägde rum i maj 1931 i samband med det s. k. Östersjöåret. Representerade voro Estland, Lettland, Litauen, Polen, Sverige, Danmark, Tyskland och Danzig. Finland och Norge representerades av älskvärda telegram. Den polska delegeraden hade befogenhet såsom observatör, och likaså var närvarande en observatör för tyska riksregeringen. Konferensen sysselsatte sig företrädesvis med organisationsfrågan samt upplysningar om organisationernas verksamhet och om journalisternas ekonomiska och sociala förhållanden. Särskilt inom randstaterna, upplystes det, bedrevs energiska uppryckningsåtgärder med påtagliga framsteg.

Rättens universalitet.

En uppgift för främjande av internationell samhörighet är gemensam lagstiftning. Det kan icke ifrågakomma att utplåna nationella rättsordningar, som ha sina rötter i ett folks egenart.

Rätten innehåller däremot många gemensamma områden för det allmänt mänskliga. Att här avvägbringa gemensamma riktlinjer måste vara ett mänsklighetens intresse. Detta har också bekänts och lett till praktiska resultat. Vid nya lagstiftningar inom de olika länderna, i synnerhet inom civilrättens, straffrättens och processrättens områden, liksom inom den sociala lagstiftningen, diskuteras de allmänna riktlinjerna, om än resultatet sedan blir brokigt. I vissa frågor av handelspolitiskt och familjerättslig natur förekommer redan nu överensstämmande internationell lagstiftning, åtminstone inom den vita rasens rättsområden.

Fortsakridande på denna väg måste naturligt inriktas på, att stater, som stå varandra nära, förena sig i bemödande om gemensam lagstiftning. Inom de tre skandinaviska länderna har ett sådant samarbete redan lett till omfattande resultat, särskilt i följd av framställningar från svenska riksdagen 1875 på det handelspolitiska samt 1901 och 1909 på det civilrättsliga området. Vid de två sista tillfällena skedde det trots officiellt motstånd.

Från svensk sida har även såväl i riksdagen som från regeringen ifrågasatts ett närmande även mellan Sverige och Finland. Ett visst samråd har i anledning härav ägt rum. Ännu har detta ej lett till några påtagliga resultat. En påminnelse om samverkan med Estland, Lettland och Litauen har i riksdagen även ägt rum.

Politiskt samförstånd.

Politiska frågor i inskränkt bemärkelse eller s. k. nationalpolitiska spörsmål äro ömtåliga. Det är klart att från baltiskt samarbete är uteslutet inblandning i varandras inre statsskick. Redan därav följer förmodligen, att det icke heller, åtminstone ej inom överskådliga tider, kan bli fråga om en union. Ett militärförbund är också uteslutet.

Ett baltiskt samförstånd eller entente har i vår tid till uppgift att verka för *ekonomisk fred och kulturellt uppsving* inom en viktig del av Europa och därmed i sin mån påverka även andra statsbildningar.

Emellertid bjuder klok vaksamhet att icke blunda för *tillvaron inom Balticum av dissonanser*, som kunna vara ägnade att störa samförståndet. Det kan tilläventyrs också inträffa, att allvarliga övergrepp mot en eller annan baltisk stat icke få av de andra lämnas utan all uppmärksamhet. Från staternas regeringar och parlament får man dock ej räkna för mycket i denna punkt och allra minst nu, då regeringsmakten är en gåta och parlamentarismen ligger i stöpsleven.

Minnesvärt är hur svenska riksdagens första kammare år 1920 i bävan

avslog en interpellation om fredliga förbindelser med Estland, Lettland och Litauen och om svenskt erkännande av dessa länder såsom självständiga medlemmar i samtliga nationers brödrakrets. Man kan vara ganska förvissad, att den svenska regeringen låg bakom denna kapitulation.

En liknande förödmjukelse för svensk parlamentarism inträffade enligt min mening, då riksdagens första kammare år 1924 på en förskräckt regerings initiativ avslog en interpellation om halvofficiell tysk aktion för att återtaga Sönderjylland från Danmark. Interpellationen mottogs däremot med tillfredsställelse i Danmark och hade även nyttig verkan i Tyskland enligt vad den svenska utrikesledningen sedermera vitsordade.

Det är kanske också bäst, att dylika s. k. grannlaga frågor föras fram officiellt allenaast nerifrån, då tillfälle erbjuder sig, och i övrigt förbehållas den allmänna opinionen. Det är allenast såsom en droppe i denna opinions stora hav, som jag personligen tillåter mig några enligt min mening oundgängliga erinringar.

En medlem av lettiska parlamentet statsmannen och publicisten Arved Berg skrev år 1919:

»Herraväldet över det Baltiska havet (dominium Maris baltici) har under sekler varit tummelplatsen för tvedräkt mellan nord- och östeuropas makter. Teutonien, Polen, Litauen, Sverige, Danmark och Ryssland hava kämpat om detta dominium. Även Tyskland före världskriget kände sig draget åt detta håll och var i begrepp att inrikta sig mot herraväldet över Baltiska havet. Historien visar, att varje stat, vars makt börjar att utvidga sig i norr eller öster av Europa, ådagalägger en oemotståndlig benägenhet till herravälde över Baltiska havet. Och denna stat når aldrig ett verkligt övervälde, förrän det blivit herre över Balticum. Och med varje förlust av detta herravälde har varje stat också förlorat sin ställning som stormakt.

Det finnes inget tvivel därom, att freden i Europa skulle på nytt hotas, om en stat vilken som helst tillägnade sig ensam makten över Baltiska havet. Och det är endast den gemensamma besittningen av det Baltiska havet, på grundvalen av en naturlig rätt för alla strandstater, som kan hindra en eventuell konflikt i framtiden i Europa. Det är i fredens intresse, som Baltiska havets strandstaters oberoende måste upprätthållas. varav måste följa en defensiv allians, byggd på gemenskap i ekonomiska, politiska och kulturella intressen. Det är den enda möjliga lösningen på det baltiska problemet som har varit under sekler ett föremål för konflikt och som har oroat i upprepade repriser världsfreden».

För närvarande härskar en sådan jämnvikt över det Baltiska havets smärre strandstater. *Det gäller att upprätthålla denna likställighet utan hegemoni åt något håll.* Annars sammanstörtar lätt samförståndet. Den största faran hotar, såsom Arved Berg framhöll, från sådana randstater, som till utsträckning och folkmängd alltid förbliva att vara stormakter i åthävor och gärningar, intill dess världen och människorna blivit bättre.

Men som sagt, även inom de mindre baltiska staterna ruva vanskligheter, vilka måste bemästras genom *självövertägnelse*.

Redan *olikhet i språk* är en olägenhet. Skandinaverna hava ett språk, Finland och Estland ett annat närbesläktat språk med svenska inslag i vissa trakter. Lettland och Litauen ha samma språkstam. I Polen härskar ett fjärde språk. Samförståndet måste ha sin rot i de meniges sinne, och det sker aldrig riktigt, förrän de kunna tala med varandra. Först med världsspråkets införande en gång vid sidan av nationalspråken försvinna svårigheterna. Därför bör världsspråkets språkfråga stå högt på balternas dagordning för deras förbrödring.

Icke minst föreligger en farlig vansklighet däri, att Sverige och i synnerhet Finland ha en *lurande minoritetsfråga* utom den lapska, som är en särskild historia inom Finland, Sverige och Norge, med konflikthanledningar även den. Förstnämnda minoritetsfråga gäller tillvaron av en svensk nationalitet i Finland som ett band nästan längs hela dess kuster och av en finsk nationalitet inom den svenska lappmarkens gömslen. Dessa olikheter äro ej utrönta genom blodprov inom de olika raserna. Det är här som anorstädes språkfrågan, som är liktydig med nationalitetsfrågan. Svårigheterna skulle som sagt lösas i ett slag genom ett världsspråk. Men så länge Europas styrelser, de baltiska staternas inbegripna, äro främmande för denna världens kanske största fredsfråga, så existerar förenämnda nationalitetsfråga även inom balternas område.

Den svenska kontingenten på några estländska öar och på en ö inom Lettland är däremot så ringa, att någon nationalitetsfråga ej kan sägas förefinnas. Dessa små minoriteter behandlas ock hänsynsfullt.

Den svensk-finska nationalitetsfrågan har haft nog så otrevliga yttningar. Den har dock icke uppblossat i någon politisk konflikt mer än i anledning av ålänningarnas aktion att bliva återförenade med Sverige. En spänd situation uppstod då mellan de båda landen, till dess folkförbundet löste frågan genom en kompromiss. Någon landuppdelning i övrigt kan icke heller komma ifråga. Det är uteslutet att lägga Finlands kustremsor under Sverige och likaså att lägga innandömet av vissa svenska lappmarker jämte järnmalmsfyndigheterna under Finland. Mest aktuell är frågan i Finland på grund av svenska befolkningens gamla inflytande, större omfattning och läge i terrängen. Det kan förmodligen icke komma ifråga, att den i antal överlägsna finska befolkningen, liksom turkarna gjorde med sin grekiska strandbefolkning, kastar ut dem i havet. Då skulle ingen kunna svara för det svenska blodets hetsigheter.

Denna sak ordnas blott genom ömsesidig självövertägnelse. Det är många stater, som få vänja sig vid två- eller flerspråkiga innevägnare, och som sagt, när världsspråket kommer, vilket det en gång gör, avföres konfliktämnet från dagordningen.

En *militärallians* mellan balterna är utesluten. De nybildade staterna känna sig osäkra och äro därför icke mogna för avrustningstankar. Inom

de skandinaviska länderna ställer sig på grund av deras läge och historia inom vida kretsar förhållandet annorlunda.

Den svenske utrikesministern Hederstierna höll år 1923 vid tidningsutgivareföreningens bankett ett tal till förmån för en sådan militärallians med Finland. Det skedde ur svensk rustningssynpunkt utan någon framställning därom från finskt håll. Svenska ministern i Helsingfors anslöt sig i ett tal till svenska utrikesministerns uppfattning. En så gott som enhällig svensk opinion förkastade tanken till den grad, att Hederstierna måste avgå som utrikesminister. Detta väckte misstämning i Finland. Nu har den gått över. Episoden är emellertid ett tillräckligt bevis för omöjligheten av ett militärförbund mellan ost- och västbalterna.

Den mörkaste punkten i balternas spirande samförstånd är *brytningen mellan Litauen och Polen* genom Polens besättning av Litauens gamla huvudstad och ett stort område därtill. Några officiella förbindelser finnas icke mellan dem och icke heller någon avsevärd samfärdsel. Här föreligger en olöst rättsfråga och en fara för freden. Detta konstateras endast i detta sammanhang. I nästföljande motion skall saken något närmare beröras, såsom en fråga för sig.

I det föregående (sid. 8) har berörts den sidoordnade frågan om den *polska korridoren*.

Världsproblemet.

Man borde hoppas, att en baltisk småstatsentente bemödade sig att göra inlägg i den internationella ententen för världsfreden ur de vidare synpunkter, som småstater ej av högre förstånd men av eget intresse kunna lättare göra gällande än stormakterna.

En baltisk utrikespolitik borde således enligt min mening *övergiva den konventionella pacifismens ensidiga plöjning på ytan av tingen för att avslöja fredsfrågans verkliga realiteter*, de djupliggande orsakerna till krig och rustningar samt störta tre stormakters språkhegemoni. Detta ämne kommer att återupptagas i några följande motioner, till vilka sålunda hänvisas.

Det är tyvärr icke att hoppas någon tillslutning till ett sådant program från de baltiska småstaternas nuvarande styrelser, lika litet som från andra länders styrelser. Folkförbundets svaghet består till en stor del däri, att det är ett regeringsförbund och icke ett folkförbund. Hjärnornas revolution kommer i historien alltid nerifrån. Det borde kunna förväntas, att i en sådan småstatsentente uppvaknandet sker fortare än annars skulle ske.

Emellertid, »vad förmulnat är skall ramla och det friska nya växa». Unga generationer taga vid efter de gamla, som luta mot graven. Lie-mannen är onekligen den störste reformatorn.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville anhänga om regeringens initiativ till överenskommelser mellan de baltiska småstaterna öster och väster om Baltiska havet om ett samförstånd (entente) mellan dessa makter för främjande av gemensam självförsörjning och kulturell framfärd.

I brist ännu på ett riksdagens utrikesutskott, som år 1932 föreslogs av regeringen och konstitutionsutskottet men störtades i första kammaren, får jag hemställa, att denna motion grundlagsenligt remitteras till konstitutionsutskottet.

Stockholm den 21 januari 1933.

Carl Lindhagen.

Innehåll.

	Sid.
Samverkan mellan de baltiska småstaterna.....	3
Ostbalterna (Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen).....	4
Västbalterna (Sverige, Danmark, Norge)	5
Stormakterna Tyskland och Sovjetryssland.....	7
Ekonomiskt samförstånd	11
Kulturellt samförstånd	12
Rättens universalitet	14
Politiskt samförstånd	15
Världsproblemet	18
Yrkande	18

